

Nastolatek między rodzicem a smartfonem. Bogdan de Barbaro o relacji dziecko-rodzic-smartfon na Gali Dnia Bezpiecznego Internetu

2025-02-11

11 lutego 2025 odbyła się uroczysta Gala Dnia Bezpiecznego Internetu. DBI to międzynarodowa inicjatywa organizowana w Polsce przez Polskie Centrum Programu Safer Internet, które tworzą NASK oraz Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. Tegoroczna edycja rozpoczęła się od wystąpienia prof. dr hab. n. med. Bogdana de Barbaro. Wykład „Nastolatek między rodzicem a smartfonem” przybliżył słuchaczom specyfikę współczesnej relacji w triadzie dziecko – rodzic – smartfon, osadzając problem w kontekście teorii „wiedza-władza”. Autor w swoim wystąpieniu skupił się na czynnikach, które warunkują dobrą komunikację między rodzicami a nastolatkiem.

Objawy problematycznego używania internetu (PUI) – czyli takiej sytuacji, gdy korzystanie z sieci może wymykać się spod kontroli, dotyczy nawet czterech na dziesięciu nastolatków – 31% z nich wykazuje wysokie natężenie wskaźników PUI, a 8% - bardzo wysokie. Badania prowadzone przez Fundację Dajemy Dzieciom siłę wskazują, że normatywni i problematyczni użytkownicy internetu różnią się między sobą pod względem jakości relacji z rodziną i troski rodziców o ich bezpieczeństwo online. Osoby korzystające normatywnie z sieci znacznie lepiej oceniają poziom wsparcia emocjonalnego ze strony swojej rodziny, spędzają też więcej czasu w gronie swoich najbliższych niż osoby z objawami PUI. Co więcej, ich rodzice częściej pytają się ich o to, co robią w internecie i rozmawiają z nimi o tym, jak bezpiecznie z niego korzystać. Warto też dodać, że w rodzinach nastolatków używających normatywnie internetu częściej niż w rodzinach problematycznych użytkowników funkcjonują zasady dotyczące korzystania z sieci.

Według Michela Foucaulta, autora teorii „wiedza-władza”, między wiedzą a władzą zachodzi związek dwukierunkowy. Ten kto ma władzę, tworzy wiedzę, zaś wiedza daje władzę. Patrząc z tej perspektywy na trójkąt „rodzic – smartfon – nastolatek” zwraca uwagę fakt, że w poprzednich pokoleniach władza (rodzicielska) i wiedza (jak żyć) należała do rodziców – mówi Bogdan de Barbaro. To starsze pokolenia przekazywały wiedzę, wskazywały system wartości i społeczne zasady niezbędne do funkcjonowania w świecie. O ile młode pokolenia, co jest też ich istotą, kwestionowały nieraz funkcjonujący ład, czy to na poziomie jednostkowym, czy zbiorowym, niezmiennie punktem odniesienia była wiedza i władza rodziców.

W trzeciej dekadzie XXI wieku władza formalnie należy do rodzica, natomiast źródłem wiedzy nastolatek bywa smartfon i to on w ten sposób staje się władcą nastolatka – dodaje profesor de Barbaro. Wiedza płynąca z cyfrowych źródeł dotyczy nie tylko trendów popkulturowych, newsów i zakupowych poleceń. Informacje przekazywane pod dyktando algorytmów tworzą całościowy, na swój sposób spójny, nawet gdy odległy od rzeczywistości offline, obraz świata. Smartfon, a w nim wyszukiwarki, media społecznościowe i liczne aplikacje prezentując określone treści, kierują uwagę, nadają priorytet tematom. W ten sposób narzędzie, które miało ułatwić funkcjonowanie, kontakt na odległość i dostęp do informacji, ma niewspółmiernie dużą władzę nad użytkownikami, a osobami nastoletnimi w szczególności.

Jako jednostki nie mamy wpływu na większość warunków, w których funkcjonujemy. To, nad czym mamy kontrolę w kontekście smartfonów, to właśnie zasady obowiązujące w domu, dotyczące wszystkich członków rodziny. Maciej Kępka, ekspert Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę w zakresie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w internecie, zauważył: *Ustalenie i trzymanie się domowych zasad ekranowych może znacznie ułatwić codzienne funkcjonowanie nastolatków, jak i całej rodziny. Celem ich wprowadzenia nie jest walka z korzystaniem z urządzeń ekranowych, ale uporządkowanie i umiejscowienie ich w życiu rodzinnym tak, by służyły do rozwoju relacji oraz ważnych umiejętności poszczególnych osób. Najlepiej jest oczywiście wprowadzać te reguły już od najmłodszych lat. Zmiana zasad w przypadku osób nastoletnich może wymagać większego nakładu pracy i zaangażowania się całej rodziny. Czasem może być potrzebne również wsparcie specjalisty.*

W ustalaniu domowych zasad ekranowych ważne jest partycypowanie dzieci w ich tworzeniu oraz przestrzeganie przez wszystkich domowników. Warto wspólnie ustalić, w jakich sytuacjach i w jakim miejscu telefony są odkładane, wyznaczyć przestrzenie w domu (np. sypialnia, jadalnia), w których nie korzystamy z ekranów i spędzamy rodzinny czas w inny sposób, w wersji offline.

Relacja „rodzic-nastolatek-smartfon” to jeden z tematów pojawiających się na tegorocznych obchodach Dnia Bezpiecznego Internetu. Pozostali prelegenci, łącząc swoją ekspercką wiedzę, doświadczenie w specjalistycznych dziedzinach z obserwacją trendujących zjawisk, przygotowali szereg wystąpień dotyczących współczesnych wyzwań w świecie online.

Dzień Bezpiecznego Internetu jest dla nas bardzo ważną datą, ale nie koncentrujemy naszych działań tylko w tym dniu. Prowadzimy od wielu lat całoroczną pracę i merytoryczną współpracę z NASK – powiedziała Renata Szredzińska, prezeska Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę. - Wiemy, ile zagrożeń niesie i ile wyzwań stawia internet. Pojawia się coraz więcej materiałów pokazujących wykorzystanie seksualne dzieci (Children Sexual Abuse Material, CSAM), a zapobiegać temu zjawisku możemy również dzięki edukacji dzieci i rodziców. DBI i towarzyszące mu wydarzenia to przestrzeń do dyskusji, edukacji i wskazywania sposobów na konstruktywne i wspierające korzystanie z internetu.

DBI to platforma wymiany wiedzy i dyskusji na temat nowych zjawisk społecznych. W programie pojawiły się tematy takie jak patotreści, hazard czy deepfake, jak również pogłębione analizy zagadnień związanych z m.in. rolą edukacji seksualnej w profilaktyce zagrożeń online czy oddziaływania nowych technologii na ośrodkowy układ nerwowy. Taka różnorodność zapewnia kompleksowe podejście do złożonego krajobrazu doświadczeń użytkowników online.

Dzień Bezpiecznego Internetu to ogólnoświatowa akcja, której celem jest propagowanie wiedzy o internecie, wzmacnianie kompetencji cyfrowych oraz włączanie do debaty publicznej zagadnień bezpieczeństwa dzieci i młodzieży online. W lutym i marcu 2025 realizowane będą lekcje online dla dzieci w każdym wieku, odbywać się będą również webinary dla osób z nimi pracującymi. Kluczowym elementem DBI są lokalne inicjatywy. Każdego roku rejestrowane są tysiące warsztatów, zajęć edukacyjnych, kampanii informacyjnych czy konkursów dotyczących bezpieczeństwa w internecie, organizowanych przez szkoły, organizacje pozarządowe, firmy i osoby prywatne.

W Polsce organizacją DBI zajmuje się Polskie Centrum Programu Safer Internet tworzone przez Państwowy Instytut Badawczy NASK i Fundację Dajemy Dzieciom Siłę. Przedsięwzięcie to zostało zapoczątkowane w 2004 roku z inicjatywy Komisji Europejskiej i dziś jest kontynuowane jako część unijnego programu „Digital Europe”. Patronat Honorowy objęły: Ministerstwo Cyfryzacji, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rzecznik Praw Dziecka, polska prezydencja w Radzie UE oraz Centrum Nauki Kopernik. Głównym Partnerem obchodów Dnia Bezpiecznego Internetu 2025 jest Fundacja Orange.

O Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę Od 1991 roku chronimy dzieci przed przemocą i wykorzystaniem seksualnym. Zapewniamy dzieciom i ich opiekunom wsparcie, profesjonalną pomoc psychologiczną i prawną. Uczymy dorosłych, jak mądrze i skutecznie reagować na przemoc wobec dzieci oraz co robić, gdy podejrzewają, że dziecko jest krzywdzone. Wspieramy i angażujemy rodziców, by wychowywali dzieci z miłością i szacunkiem. Wpływamy na polskie prawo, by jak najlepiej chroniło interes dziecka. Każde dziecko zasługuje na dzieciństwo wolne od przemocy!

O NASK – państwowy instytut badawczy, w którym realizowane są działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa internetu, badania naukowe i prace rozwojowe na rzecz cyberbezpieczeństwa i niezawodności systemów sieciowych. W instytucie NASK funkcjonuje Zespół Dyżurnet.pl, który przyjmuje zgłoszenia o nielegalnych treściach w internecie, przede wszystkim związanych z materiałami przedstawiającymi seksualne wykorzystywanie dzieci. W ramach instytutu NASK działa także zespół zajmujący się cyberprofilaktyką, czyli działalnością edukacyjną i popularyzatorską w zakresie bezpiecznego użytkowania nowych technologii. Realizuje on projekty i kampanie społeczne, których misją jest internet przyjazny dla wszystkich. Eksperti, naukowcy instytutu NASK stale współpracują z szerokim środowiskiem naukowym, zachowując najwyższy poziom przekazywanej wiedzy.